

Jaarverslag 2018

ICOM Belgium Flanders

“Een museum is een permanente instelling, niet gericht op het behalen van winst, toegankelijk voor publiek, die ten dienste staat van de samenleving en haar ontwikkeling. Een museum verwerft, behoudt, onderzoekt, presenteert, documenteert en geeft bekendheid aan de materiële en immateriële getuigenissen van de mens en zijn omgeving, voor doeleinden van studie, educatie en genoegen.”

Wat doet ICOM Belgium Flanders?

ICOM Belgium Flanders verenigt musea en museummedewerkers die de bovenstaande museumdefinitie met passie en kennis van zaken onderschrijven. Zowel grote als kleine, erkende als niet-erkende musea uit Vlaanderen en Brussel zijn als lid aangesloten. Als ledenvereniging staat ICOM Belgium Flanders ten dienste van musea, museummedewerkers en erfgoedprofessionals. De vereniging fungeert als ICOM-antenne en -aanspreekpunt voor musea in Vlaanderen en Brussel.

Leden en bestuursleden vertegenwoordigen de vereniging in de internationale ICOM-comités en binnen het Europese museumplatform NEMO (Network of European Museum Organisations). Daarnaast is ICOM Belgium Flanders ook medeorganisator van de prestigieuze EMYA-prijs (European Museum of the Year). Ze is de stem van de niet-landelijk erkende musea met een kwaliteitslabel in het Museumoverleg, verschillende thematische overlegstructuren en in OCE (Overleg Cultureel Erfgoed) - de belangenbehartiger voor cultureel erfgoed op Vlaams niveau. Als netwerkorganisatie werkt ICOM Belgium Flanders aan een maximale participatie van deze musea aan het Vlaamse beleid, en helpt ze bruggen bouwen tussen de Vlaamse beleidsmakers en de musea enerzijds en tussen musea onderling anderzijds.

De vereniging is een kennisknooppunt voor nieuwe informatie en kennis over het vakgebied. Langs verschillende digitale kanalen informeert ze museumprofessionals over het Vlaamse en internationale veld. Werkbezoeken aan musea die nieuwe formats uitproberen of zich ontpoppen tot vernieuwende en inspirerende voorbeelden spreken zowel museummedewerkers als zelfstandige erfgoedprofessionals, publiekswerkers en gidsen aan. Studiedagen en Museum Policy Talks rond relevante thema's als museumcatering, publieksparticipatie, museumshops en ICE in musea trekken telkens een nieuw en gespecialiseerd publiek en fungeren als museologische denktanks.

Reflectie, kruisbestuiving, teamspirit en inspiratie. Dat is wat ICOM Belgium Flanders het Vlaamse museumveld wil blijven bieden, met een steeds sterker museumlandschap en een verbonden professionalsnetwerk als resultaat.

1. Internationale mandaten

In 2018 zijn 79 Vlaamse en Brusselse instellingen aangesloten bij ICOM Belgium Flanders. 66 daarvan zijn ook lid van ICOM Internationaal. ICOM Belgium Flanders wil de stem en de voelspriet van deze musea zijn in de belangrijkste regionale, nationale en internationale overlegplatformen binnen de sector. Via haar communicatiekanalen (website, nieuwsbrief, sociale media, netwerkmomenten) wil de vereniging de belangrijkste informatie over deze platformen doorgeven aan het Vlaamse museumveld.

1.1 Internationale vertegenwoordigingen en mandaten

Voor ICOM Belgium Flanders wordt internationalisering één van de speerpunten. Naast de vertegenwoordiging in het mondiale ICOM-netwerk, is de voorzitter van ICOM Belgium Flanders in oktober 2018 tevens verkozen geweest tot de Executive Board van NEMO. Dit Europees netwerk van museumverenigingen lobbyt rechtstreeks met de Europese raden en commissies die rond cultuur en erfgoed handelen. Onze aanwezigheid in Brussel maakt dat wij voor NEMO zullen participeren op tal van internationale overlegmomenten.

1.1.1 ICOM nationaal comité

ICOM Belgium Flanders vertegenwoordigt ICOM Internationaal in Vlaanderen en Brussel. ICOM groepeert 37 000 leden en meer dan 20 000 musea uit 136 landen. Hiermee is ICOM een uniek professioneel en wereldwijd netwerk voor musea en hun medewerkers. Museumprofessionals, gegroepeerd in 30 internationale commissies, voeren gespecialiseerd onderzoek in hun gebieden van interventie. ICOM bestrijdt de illegale handel in cultuurobjecten en werkt hiervoor samen via internationale verbanden met partners als UNESCO, Interpol en de Wereld Douane Organisatie. ICOM bezit een consultatieve status bij de Economische en Sociale Raad van de Verenigde Naties - ECOSOC.

Het nationaal comité van België wisselt driejaarlijks van voorzitterschap tussen ICOM Belgique Wallonie Bruxelles en ICOM Belgium Flanders . Tot maart 2020 is Sergio Servellón (voorzitter ICOM Belgium Flanders) voorzitter van ICOM-Belgium en Alexandre Chevalier (voorzitter ICOM Belgique Wallonie Bruxelles) ondervoorzitter.

1.1.2 ICOM Algemene Vergadering

De jaarlijkse Algemene Vergadering van ICOM vond plaats van 6 tot 8 juni 2018. Voorzitter Sergio Servellón en coördinator William Vanderborght waren aanwezig samen met de ondervoorzitter (ICOM Belgique Bruxelles Wallonie) Alexandre Chevalier.

De belangrijkste punten waren:

- Er groeit een consensus onder de grote Nationale Comités dat er meer continuïteit kan gecreëerd worden in de vragen en/of acties die ondernomen worden. ICOM Belgium wenst hiervoor een informele samenkomst te organiseren in het najaar. Het doel zou zijn om proactieve op het beleid te wegen.
- ICOM Belgium steunt het idee om vanuit de 'grote' Westerse nationale comités meer te betekenen voor de 'kleinere' comités uit de rest van de wereld. Om ook derde wereldlanden de kans te geven om grote ICOM- conferenties te organiseren doen we een oproep om vanuit de Europese landen 'peterschappen' op te zetten. Dit dient in nauwe samenwerking te gebeuren met de betrokken landen. Congo zou een mogelijkheid zijn voor België aangezien we zo ook mee kunnen helpen om daar een nationaal comité op te zetten.

1.2 NEMO

In November vond de 26ste editie plaats van de NEMO conferentie. Het thema dit jaar was 'Museums out of the box – The crossover impact of Museums. Een 4-daagse boordevol boeiende lezingen en interessante ontmoetingen met museum professionals van over heel Europa en zelfs daarbuiten. Er waren 184 afgevaardigden uit 39 verschillende landen aanwezig, waaronder ook afgevaardigden vanuit ICOM Belgium Flanders en ICOM Wallonie Bruxelles. Vanessa Braekeveld en Sergio Servellón namen deel.

Het thema leidde tot interessante lezingen en workshops over het belang van de samenwerking tussen musea en andere sectoren zoals de sociale, economische, creatieve, educatieve sector. Musea creëren of ontwikkelen belangrijke waarden die ook voor andere sectoren van belang zijn en die zowel de museumsector als de andere sectoren kunnen versterken. Niet alleen lokaal, maar evengoed op nationaal of zelfs globaal niveau.

In december 2018 nam Vanessa Braekeveld voor ICOM Belgium Flanders ook deel aan de studietrip naar Dublin vanuit de NEMO werkgroep Learning and Museums en de Learning Exchange met de Museums Associations in Londen.

<https://www.ne-mo.org/about-us/archive/archive-annual-conferences/valletta-2018.html>

1.3 EMYA

ICOM Belgium Flanders is medeorganisator en vertegenwoordiger voor EMYA in Vlaanderen. Sofie Wilder, bestuurslid ICOM Belgium Flanders, volgt deze organisatie en vertegenwoordiging op. Zij neemt, bij de eindvoorstelling en uitreiking van de prijs interviews af met de mededingers en stelt de persberichten op. Tijdens het jaar verzamelt zij de musea die zich kandidaat wensen te stellen voor het volgende jaar en verzorgt de begeleiding van de internationale jury's bij de voorafgaande bezoeken. Op het evenement begeleidt zij de deelnemende Vlaamse musea.

In 2018 was er geen enkele Belgische kandidaat. De Europese Museumprijs van het jaar 2018 werd uitgereikt aan het Design Museum van Londen. De Council of Europe Prize ging naar het War Childhood Museum (Sarajevo).

De Silettoprijs ging naar het Betina Museum of Wooden Shipbuilding (Kroatië); de Kenneth Hudson Award bekroonde het Estonian National Museum (Estland).

Meerdere musea werden gevraagd om zich kandidaat te stellen voor EMYA 2019. Museum Plantin-Moretus en House of European History dienden effectief een dossier in. Juryvoorzitter Marc O'Neill vroeg expliciet om meer kandidaten uit België aan te brengen. Samen met Leen Ochelen, de nationale correspondent voor Brussel en Wallonië, werd een shortlist opgemaakt van de kandidaten voor de komende jaren.

1.4 Overige

1.4.1 CECA

In 2020 zal het jaarlijkse congres van CECA (Committee for Education and Cultural Action) doorgaan in M Leuven. Sofie Vermeiren (kandidaat-bestuurslid vanaf 2019) trekt dit dossier. M Leuven trekt het dossier administratief en financieel, ICOM Belgium Flanders doet de financiële afwikkelingen, Voor dit congres is samenwerking met de KULeuven van doorslaggevend belang wat betreft de ontvangstmogelijkheden en locaties.

1.4.2 IMP ICE & Museums

Op 7 en 8 mei 2019 gaat in het Hof van Busleyden (Mechelen) de internationale conferentie Intangible Cultural Heritage, Museums and Cultural Policies. ICOM Belgium Flanders is partner voor communicatie naar de sector. Sergio Servellón volgt op.

Zie: <https://www.ichandmuseums.eu/en/events/detail/international-conference-intangible-cultural-heritage-museums-and-cultural-policies#tab-eventinformation>

2. Nationale mandaten

ICOM Belgium Flanders positioneerde zich van in het begin als belangenbehartiger van de niet-landelijk ingedeelde musea binnen het Vlaams Museumoverleg. Dit wil echter niet zeggen dat dat onze enige bijdrage is. Vanaf 2018 tekenen zich twee duidelijke pijlers af: federale en internationale dossiers die de hele museum sector aanbelangen.

2.1 Federaal niveau

Federaal werden er twee dossiers getrokken door ICOM Belgium Flanders in nauwe samenwerking met ICOM WB en de Brusselse Museumraad:

2.1.1 Bewakingswet

Vanuit de museale sector komt dus de ondubbelzinnige vraag om, in overleg, opnieuw een uitzonderingsmaatregel uit te werken. Dit overleg zou moeten resulteren in werkbare, transparante en gedragen richtlijnen. Bewaking in musea zal zo gebeuren in een juist evenwicht tussen veiligheid van het publiek en de zorg voor erfgoed. Sofie Wilder volgt dit dossier al jaren op en voert de onderhandelingen mee. (zie bijlage)

2.1.1 Studie rond een Tax Shelter voor musea

ICOM Belgium Flanders nam het initiatief om samen met de Universiteit Antwerpen een studie op te zetten rond de wenselijkheid en de mogelijkheden van een taks shelter voor musea om te bekijken in welke mate deze alternatieve wijze van financiering de musea zou kunnen ondersteunen. Aan alle museumverenigingen van het land werden gevraagd deel te nemen aan het project dat gerealiseerd moet worden tegen mei-juni 2019.

2.2 Vlaams niveau

2.2.1 Vlaams Museumoverleg

Het informeel Vlaams Museumoverleg kwam in 2019 vijf keer samen: op 26.01, 14.03, 20.04, 15.06, 14.09 en 3.11. Het Vlaams Museumoverleg 'draait' intussen al 5 jaar als een groot informeel netwerk van museumdirecteurs. Ontstaan uit het overleg van landelijk ingedeelde musea, verruimde het draagvlak met de komst van ICOM Belgium Flanders .

Geregeld komt de vraag naar een formalisering en frontvorming van de museale sector gezien de versnippering van de inspanningen. Zo is er naast het informeel overleg, ICOM Belgium Flanders, OCE en FARO in 2017 een vzw Museumoverleg opgericht, om een instap in de cvba Museumpas mogelijk te maken. ICOM Belgium Flanders is vragende partij voor het creëren van een gedragen organisatie voor musea. Op dit moment lijkt het draagvlak hiervoor niet te bestaan waardoor het informeel overleg zich toespitst op een inhoudelijke heroriëntering met enkele werkgroepen rond bepaalde thema's zullen organiseren.

Toch realiseerde het Vlaams Museumoverleg in 2018 een duidelijke lobby naar politiek toe en stuurde de publieke opinie in het belang van de sector. Op dinsdag 29 mei was de vraag van de musea om een verdubbeling van subsidies voorpaginanieuws in De Standaard. In een tweede artikel 'Show Us The Money' kwamen enkele musea aan bod en werd de meervraag geduid. Minister Gatz nam naar aanleiding hiervan zijn verantwoordelijkheid en realiseerde een extra 9,6 miljoen euro voor de sector, mede dankzij het lobbywerk van OCE en het Vlaams Museumoverleg waarbinnen ICOM Belgium Flanders actief lid is.

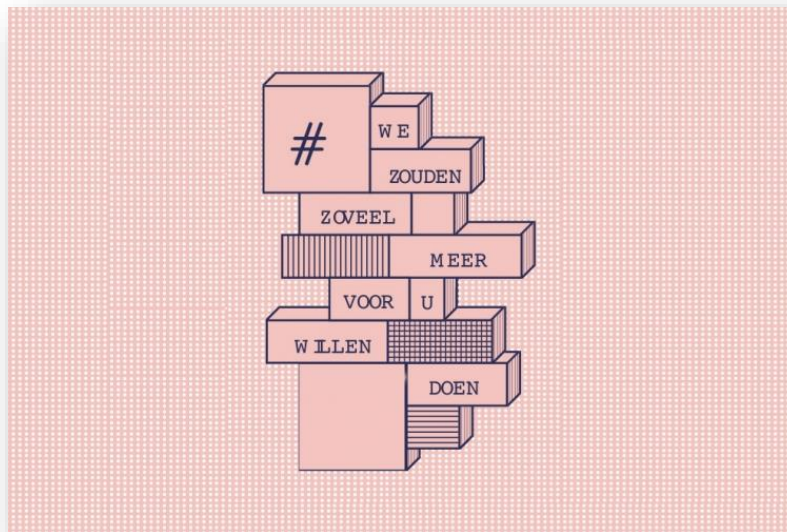
2.2.2 Museumpassmusées

Op 20 september 2018 wordt de museumpassmusées gelanceerd. Sinds de lancering in september 2018 zijn er al 30 500 passen verkocht. 60% daarvan werd online verkocht; 23,6% van de verkoop verliep via de musea. Momenteel zijn er vier dagelijks bestuurders in de cvba: Hubert De Witte (vzw Vlaams Museumoverleg), Alexandre Chevalier (ICOM-Belgique Wallonie-Bruxelles), Marc Frederix (Publiq) en Pieter Van der Gheynst (BMR). Deze groep moet worden uitgebreid met 4 verkozenen door de adviesraad, aangevuld met 3 onafhankelijken. Voor het Vlaams Museumoverleg worden deze leden afgevaardigd als leden voor de raad van bestuur: Peter Bary (M Leuven) en Liesbeth Lemmens (Gallo-Romeins Museum Tongeren).

2.2.3 Overleg Cultureel erfgoed vzw (OCE)

In 2015 werd de vzw Overleg Cultureel Erfgoed, kortweg OCE, opgericht als belangenbehartiger voor de erfgoedsector. Met de vzw heeft de culturele erfgoedsector een representatieve spreekbuis die collegiaal en solidair opkomt voor de gezamenlijke belangen van de volledige erfgoedsector.

OCE werd uitgebouwd vanuit 7 koepelverenigingen waarvan ICOM Belgium Flanders er een is, als stem van de niet-landelijk erkende musea. De basis van de vereniging is dat geen van de stichtende leden kan uitgesloten worden en dat er gewerkt wordt vanuit collegialiteit en solidariteit tussen de sectoren. OCE gaat in dialoog met de administratie en het kabinet enerzijds en de volledige erfgoedsector anderzijds, om beide partijen dichter bij elkaar te brengen. In 2018 lag de focus op de implementatie van het nieuwe Cultureel Erfgoeddecreet bijna exclusief op de vraag naar meer middelen voor de komende beleidsperiode, door middel van politiek lobbywerk en mediacampagnes.

Bestuurslid OCE voor ICOM Belgium Flanders, ter vertegenwoordiging van de erkende, niet-landelijk ingedeelde musea: Leen Heyvaert

2.2.4 Overleg regionale musea

Op 23/10 de directeurs van de regionale musea uitgenodigd om van gedachten te wisselen over de laatste erkennings- en subsidiëronde, het regionale DNA, de bewakingswet en een mogelijke verder vervolg op dit informeel overleg. In 2019 wordt dit overleg verder opgevolgd i.s.m. Faro en de Vlaamse museumconsulenten. Opvolging: Leen Heyvaert

3. ICOM Belgium Flanders voor museumprofessionals en erfgoedmedewerkers

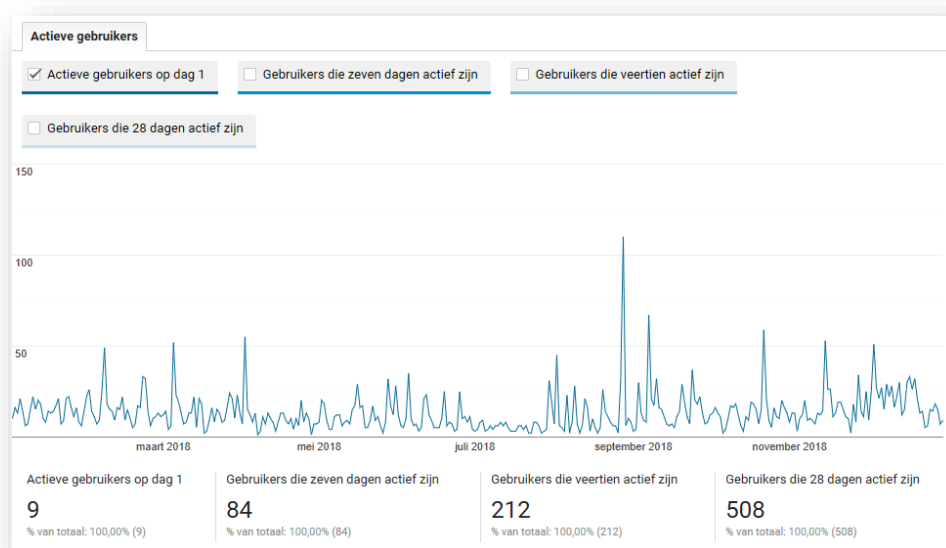
ICOM Belgium Flanders wil de Vlaamse museumprofessionals berichten over de nieuwste tendensen, werkmethodes en netwerken, zowel nationaal als internationaal. Dat doet ze door zelf Museum Policy Talks en werkbezoeken te organiseren en door samen met het steunpunt of landelijke expertisecentra studiedagen en vormingen te realiseren. Via haar communicatiekanalen (website, nieuwsbrief, sociale media, netwerkmomenten) verspreid de vereniging informatie over zowel haar eigen activiteiten als het laatste nationale en internationale nieuws over het vakgebied. ICOM Belgium Flanders wil op die manier zowel een kennisknooppunt als een reflectiekamer zijn voor alle museummedewerkers die de deontologische code van ICOM onderschrijven. Vanuit dat oogpunt bereidt ICOM Belgium

Flanders ook een intense samenwerking voor met het vakblad Museumpeil. Op vertoon van hun lidkaart krijgen leden (als museumcollega) in bijna alle Vlaamse, Belgische en buitenlandse musea gratis toegang. Dit laatste blijft echter een gunst van het betreffende museum, geen recht dat aan de ICOM-pas ontleend kan worden. Leden kunnen aansluiten bij een van de internationale ICOM-commissies/comités of geaffilieerde comités en krijgen toegang tot ICOMmunity, een online community waar alleen ICOM-leden aan deel kunnen nemen.

3.1 Communicatie

In 2018 werden de digitale communicatiekanalen van ICOM Belgium Flanders verder uitgebouwd.

De nieuwe website, in 2017 opgestart, draait stabiel, en toont naast algemene informatie ook ICOM-nieuws. In 2018 had de website gemiddeld 84 actieve bezoekers per week.

In 2018 werden er 16 nieuwsbrieven verstuurd en 10 diverse berichten (info hernieuwing lidmaatschap, uitnodiging AV, ...).

Ook de sociale media kanalen blijven een belangrijk communicatiemiddel. In 2018 steeg het aantal 'fans' op de facebookpagina van 512 naar 660. Het aantal volgers op Twitter is gestegen naar 510.

3.2 Werkbezoeken

In 2018 werden er twee werkbezoeken georganiseerd voor de leden:

- 28 mei: Snijders-Rockocxhuis
- 22 oktober: Stadsmuseum Lier

3.3 Museum Product Award

Voor het tweede jaar op rij verzorgde Frédéric Jonckheere samen met FARO de selectie en uitreiking van de Museum Product Award op het Groot Onderhoud op 9 november. Dit jaar kwam het MAS als Winnaar uit de bus. MAS-directeur Marieke Van Bommel kon als winnaar van de Museum Product Award deelnemen aan de Britse Best Products Awards die georganiseerd worden door de Association of Cultural Enterprises.

4. Structuur van de vereniging

4.1 Raad van Bestuur

De Raad van Bestuur bestond in 2018 uit:

1. Sergio Servellón (FeliXart Museum Drogenbos, voorzitter)
2. Leen Heyvaert (Stadsmuseum Lokeren, ondervoorzitter)
3. Jan(us) Boudewijns (museum Dhondt-Dhaenens, Deurle, secretaris)
4. Frédéric Jonckheere (KMSKA, penningmeester)
5. Sofie Wilder (Archief en Musea Turnhout)
6. Vanessa Braekeveld (Koninklijke Bibliotheek, Brussel)
7. Bart Stroobants (Musea en Erfgoed Mechelen)
8. Peter Van der Plaetsen (PAM Velzeke)
9. Francis Van Noten (erelid)
10. Kristel Van Audenaeren (Bruggemuseum)
11. Klara Herremans (K&G-museum)
12. Isabel Vanderstappen (Erfgoedsite Tienen)
13. Griet Claerhout (musea en erfgoed Antwerpen)
14. Karen Van Looken (Gallo-Romeins Museum Tongeren)
15. Etienne Boumans (ICOM – COMCOL)

Vergaderingen: 19/2, 26/3, 12/6, 28/5, 11/6, 22/10

Het secretariaat werd waargenomen door William Vanderborcht (22u/week), die vanaf 24/12 op pensioen ging. Ilse Depré nam zijn taken vanaf dat moment op freelance-basis over.

4.2 Lidmaatschappen

4.2.1. Lidmaatschappen ICOM Belgium Flanders

In de lidmaatschapsvoorwaarden van ICOM Belgium Flanders zijn verschillende bepalingen opgenomen die verwijzen naar de Deontologische code van ICOM. De vereniging verwacht van haar leden dat zij de daarin neergelegde gedragsregels niet alleen onderschrijven, maar ook daadwerkelijk als richtlijn hanteren voor hun handelen.

De vereniging bestaat uit effectieve leden, instellingsleden en toegetroden leden.

Voor 2018 zagen de verhoudingen er als volgt uit:

- Individuele leden: 1280 (waarvan 1085 effectief, 137 toegetreden en 58 gidsen)
- Instellingsleden: 79

Zie bijlagen

Effectieve leden

Effectieve leden zijn natuurlijke personen die hun beroep uitoefenen in een museum of in een wetenschappelijke instelling met museale opdracht ressorterend onder de Vlaamse Gemeenschap of liggend in het Vlaamse of Brusselse gewest. Effectieve leden die na afloop van hun beroepsloopbaan op pensioen gesteld zijn, kunnen effectief lid blijven. Enkel effectieve leden zijn stemgerechtigd in de algemene vergadering en genieten van de rechten voorzien bij de wet van 27 juni 1921 betreffende de verenigingen zonder winstoogmerk, de internationale verenigingen zonder winstoogmerk en de stichtingen.

Instellingsleden

Instellingsleden zijn in het Vlaamse Gewest of in het Brusselse Gewest gevestigde rechtspersonen van volgende aard:

1. een museum in de zin van artikel 3§2;
2. groepen van museale instellingen;
3. een wetenschappelijke instelling zonder winstgevend doel (al dan niet met een collectie roerend erfgoed) die een of meerdere museale werkzaamheden effectief uitvoert of een logistieke ondersteunende rol voor musea vervult en die de deontologie ten aanzien van het materieel en immaterieel erfgoed onderschrijft;
4. een instelling of deel van een instelling die een erkende opleiding verschaft op het vlak

van museologisch onderricht, restauratie of conservering;

5. ondersteunende, niet op winst gerichte verenigingen of centrale voorzieningen ten behoeve van de musea die werkzaam zijn binnen

6. de sector van het materiële en immateriële culturele erfgoed. Een instellingslid wordt vertegenwoordigd door een gevolmachtigd personeelslid van de instelling of zijn/haar vertegenwoordiger en heeft één stem in de algemene vergadering.

Toegetreden leden

1. natuurlijke personen die hun beroep niet uitoefenen in een museum of in een wetenschappelijke instelling maar die ambtshalve en/of professioneel betrokken zijn bij museumactiviteiten;

2. natuurlijke personen die een bijzondere affiniteit betonen met het museumveld en die de deontologische code van ICOM onderschrijven

Studenten die een studie volgen die leidt tot een museale functie en museum- en stadsgidsen met een door Toerisme Vlaanderen erkend diploma kunnen aanspraak maken op ICOM-lidmaatschap. Museaal ondersteunende instellingen eveneens.

Aanvragen uit commercieel oogpunt of activiteit en/of commerciële interesse voor verbondenheid met musea zijn volgens de ICOM-statuten uitgesloten en worden als niet-geldig beschouwd.

Toegetreden leden hebben geen stem in de algemene vergadering.

4.2.1. Lidmaatschappen ICOM-internationaal

Een groot aantal leden van ICOM Belgium Flanders zijn ook lid van ICOM Internationaal.

ICOM Belgium Flanders scoort goed qua aantal ICOM-internationale leden. Maar liefst 1091 museumprofessionelen en 66 museale instellingen aangesloten bij ICOM Belgium Flanders onderschrijven het internationale ICOM-lidmaatschap. ICOM België wordt gevormd door ICOM Belgium Flanders en ICOM Belgique Wallonie-Bruxelles. ICOM Belgium Flanders is de Nederlandstalige tak van ICOM België. Brusselse leden kunnen volgens hun keuze aansluiten via één van beide subcomités. ICOM Belgium Flanders is het ankerpunt en de erkende vertegenwoordiger van ICOM in Vlaanderen.

5. Afrekening 2018

Jaarrekening: zie bijlage

ICOM Belgium Flanders draagt een deel van de ontvangen lidmaatschapsbijdragen (deel

internationaal) af aan het centraal bestuur in Parijs. Voor 2018 staat dit voor een bedrag van € 104 253.

Evolutie van de doorgestorte bijdragen voor de afgelopen jaren:

2010 - € 31 091

2011 - € 49 101

2012 - € 57 876

2013 - € 63.698

2014 - € 74 028

2015 - € 81 176

2016 - € 90 362

2017 - € 101 090

2018 - € 104 253

6. Bijlagen

Dossier bewakingswet

Overzicht individuele leden 2018

Overzicht instellingsleden 2018

Jaarrekening 2018